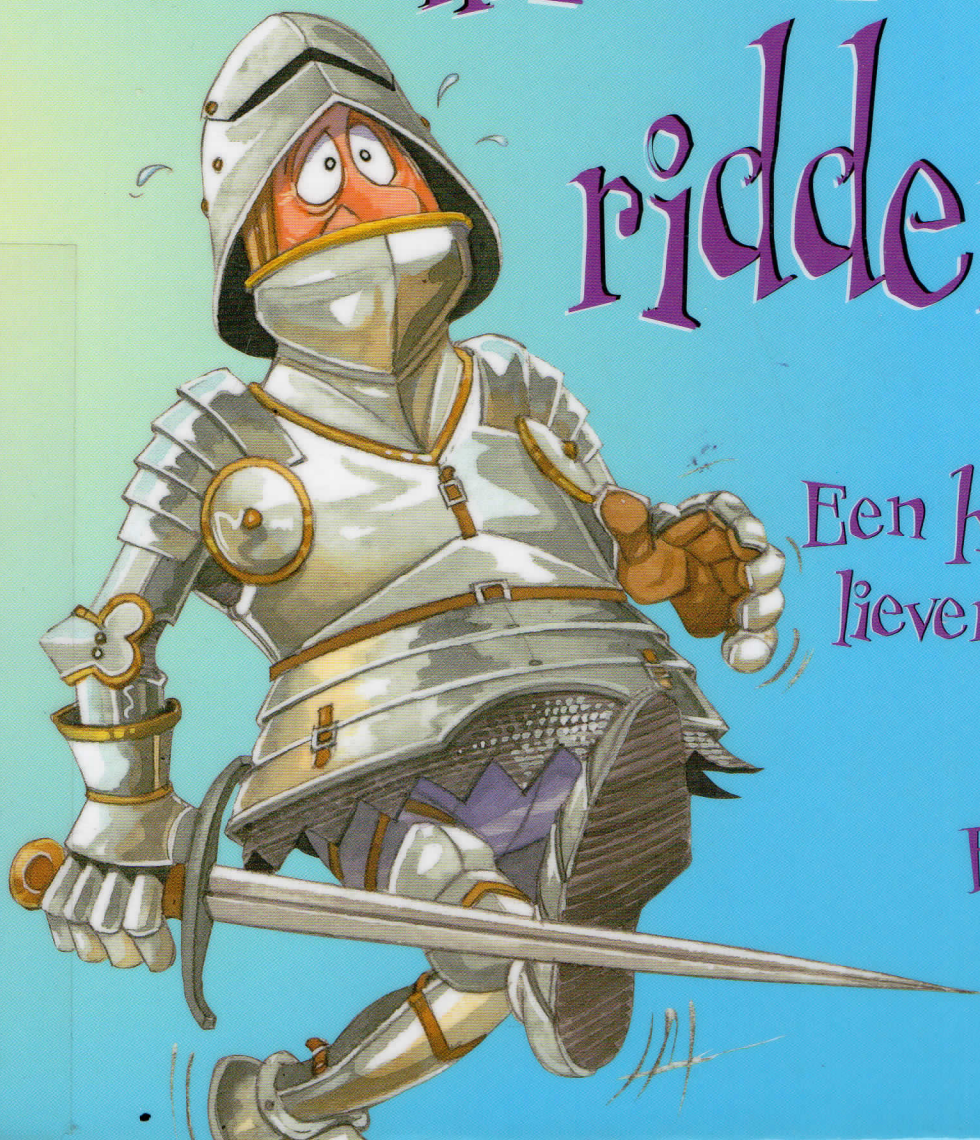

Wees blij

dat je geen

middeleeuwse

ridder bent!

Een harnas dat je
liever niet draagt

Tekst
Fiona Macdonald

Illustraties
David Antram

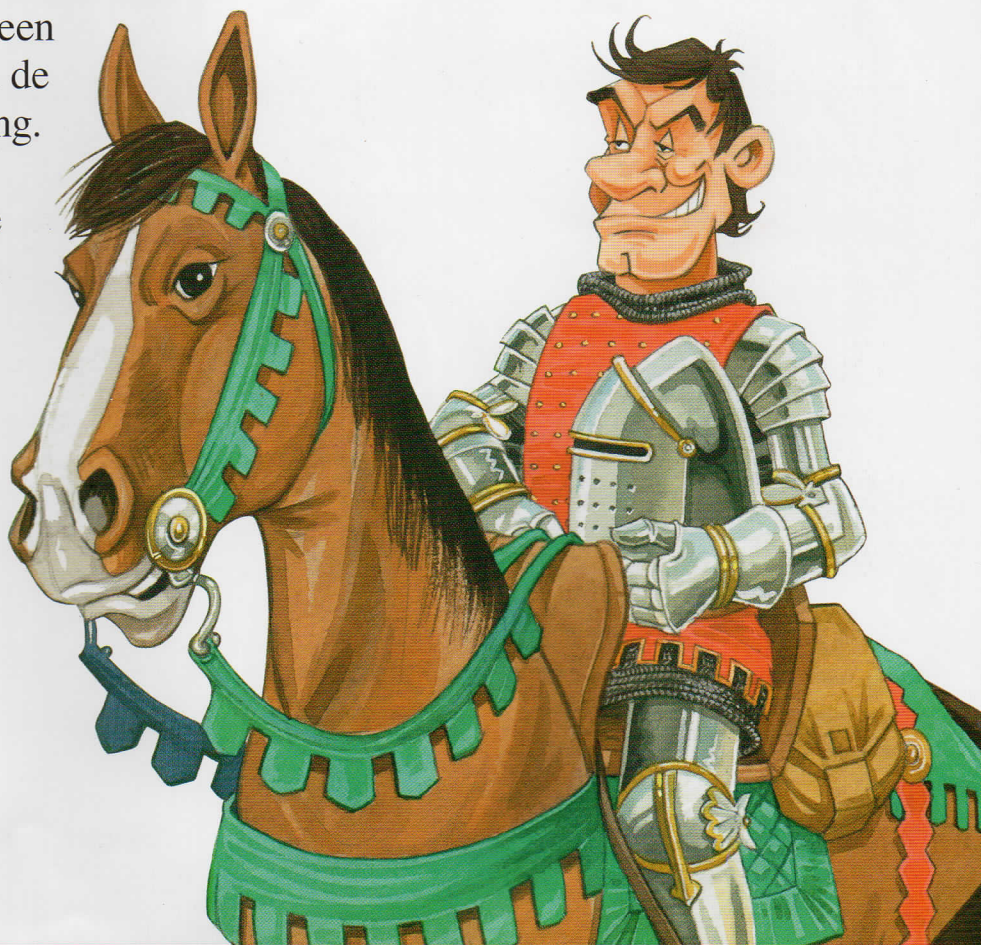
Inhoud

Inleiding	5
Roemruchte ridders	6
Heb je een rijke, adellijke familie?	8
In opleiding	10
Trouw aan je heer	12
Het kasteelleven	14
In vol ornaat	16
Gewapend en gevaarlijk	18
Op kruistocht	20
Belegering!	22
Dapper in de strijd	24
Val niet van je paard!	26
Zo veel manieren om te sterven...	28
Woordenlijst	30
Register	32

Inleiding

Je bent een jongen van acht jaar en je leeft rond het jaar 1400 – tegen het einde van de middeleeuwen. Je woont in een enorm kasteel, waarin je vader werkt. Hij beheert het uitgestrekte landgoed en brengt het grootste deel van zijn tijd door in zijn kamer. Daar bestudeert hij oude documenten en controleert hij rekeningen. Je vader wil dat je met je opleiding begint, zodat je net als hij kasteelbeheerder kan worden. Hij vindt dat je blij mag zijn met zo'n degelijke loopbaan in het vooruitzicht. Maar je vindt het verschrikkelijk – dit wil je helemaal niet!

Je hebt er altijd van gedroomd om soldaat te worden, net als de ridder van wie het kasteel is. Hij is een beroemde strijder en een van de vertrouwelingen van de koning. Je bewondert zijn kracht en behendigheid en zijn dappere daden. Je bent jaloers op zijn rijkdom, zijn glimmende harnas en zijn prachtige strijdpard. Hij is jouw held en je wilt zijn voorbeeld volgen. Maar hoeveel weet je eigenlijk over zijn leven? Weet je zeker dat je een middeleeuwse ridder wilt worden?

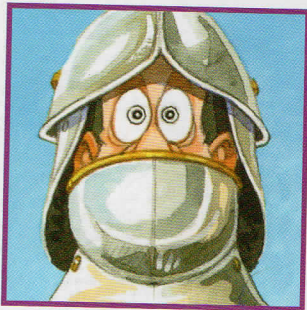
Roemruchte ridders

Riddergedrag

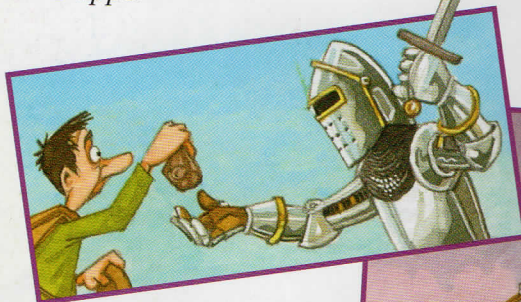
RIDDERS moeten regels van goed gedrag volgen. Ze moeten zich 'ridderlijk' gedragen. Dit betekent dat ze:

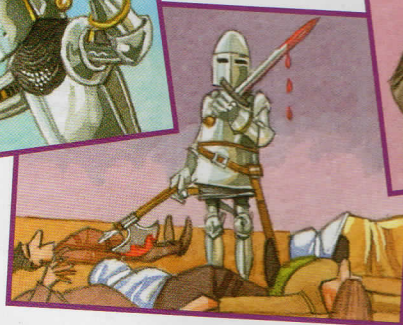
Vriendelijk

Dapper

Vrijgevig

Genadig

Vroom

Ea eens na wat je over ridders weet voordat je een besluit neemt over je toekomstige carrière. Ridders zijn elitestrijders die te paard vechten. Ze leiden de legers van koningen of edelen. Sommigen zijn dapper en goed, anderen zijn laf of wreed. Uit respect voor hun hoge rang worden ridders altijd 'heer' genoemd. Er zijn al honderden jaren ridders. Rond 800 na Chr. begonnen ze belangrijk te worden.

... moeten zijn, en ook hoffelijk, gehoorzaam, geduldig en vasthoudend!

In die tijd hadden koningen en edelen strijders met ervaring nodig om nieuwe gebieden voor hen te veroveren, en ze noemden zulke mannen 'riders'. Maar nu, in de 15de eeuw, worden deze strijders soms vervangen door huursoldaten, die alleen werken voor iedereen die hen betaalt.

Handige hint

Misschien leid je liever een rustig leven. In sommige landen kun je geen geld aan de koning betalen om geen ridder te hoeven worden.

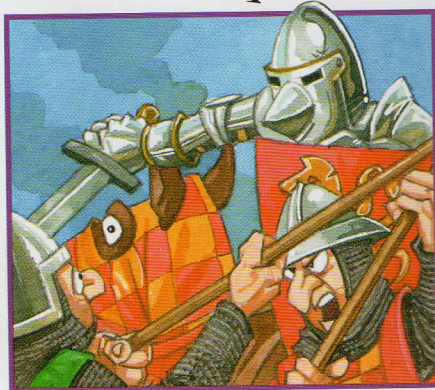

Heb je een rijke, adellijke familie?

Niet iedereen kan ridder worden. Het helpt als je uit de juiste familie komt en je vader en opa ridders waren. Maar ook mannen uit gewone families kunnen ridder worden, als beloning voor hun moed in de strijd. Vrouwen kunnen geen ridder worden, hoewel ze vaak kastelen tegen aanvallers helpen verdedigen of als kok en verpleegster met legers meegaan. De families van de meeste ridders bezitten grote stukken land, die ze lang geleden hebben gekregen van de koningen of edelen voor wie ze vochten. In ruil voor dit land hebben ridders veel plichten, zowel in vreedestijd als in de oorlog.

Nationale plichten

VECHTEN. Je moet in het leger van de koning strijden en tijdens oorlogen je eigen soldaten leiden.

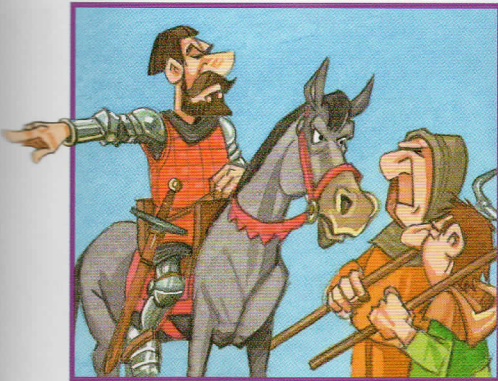
VRIENDSCHAP. Je moet goed gezelschap zijn voor de koning en meedoen aan zijn hobby's.

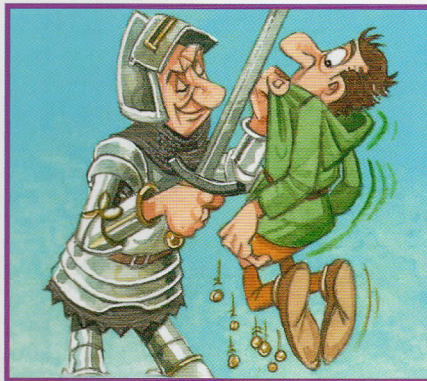
ADVIES. Je moet de koning wijze raad geven – ook als hij niet blij zal zijn met je advies.

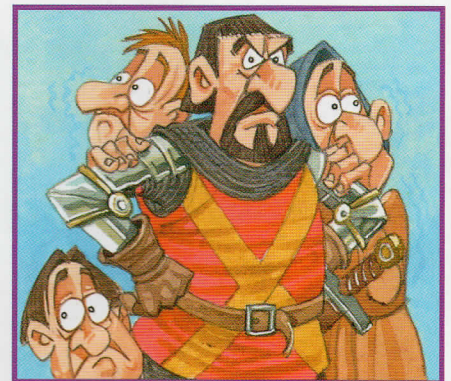
Plaatselijke plichten

LANDBOUW. Je moet het landgoed van je familie beheren en bevelen geven aan de boeren die er werken.

GELD. Je moet de koninklijke belastingen innen. Dit zal je niet geliefd maken!

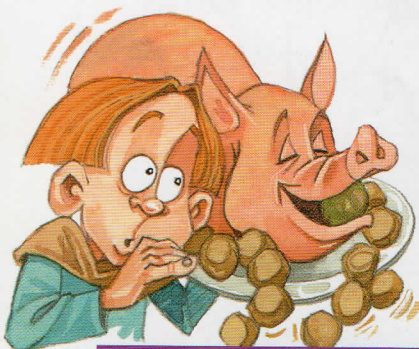
BESCHERMING. Je moet de plaatselijke boeren beschermen tijdens conflicten en onderlinge ruzies oplossen.

In opleiding

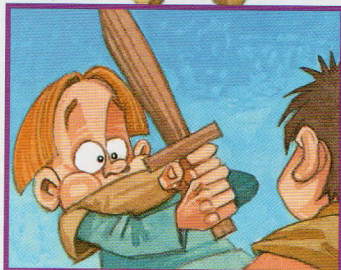
Ben je klaar om je huis en je familie te verlaten? Een opleiding tot ridder duurt vele jaren en de meeste jongens beginnen op een leeftijd van acht jaar. Je ouders sturen je naar het kasteel van een respectabele ridder. Hij zal je veel leren, maar hij heeft geen idee hoeveel heimwee je hebt. In zijn kasteel ontmoet je andere jongens, die net als jij ridder willen worden. De jongsten werken als pages (bediendes in huis) en stalknechten. De oudsten werken als schildknapen (persoonlijke assistenten). Ze brengen belangrijke boodschappen over, dragen wapens, leiden paarden en helpen ridders om zich op een gevecht voor te bereiden.

Voor ridder leren

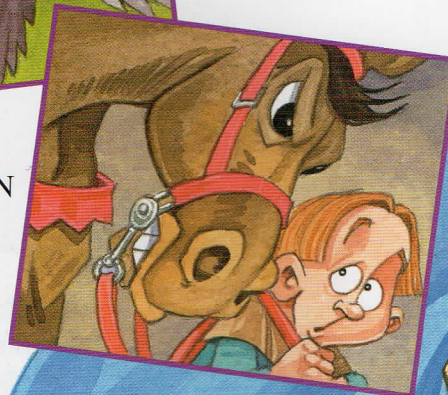
BEDIENEN AAN TAFEL.
Hiervan leer je goede manieren.

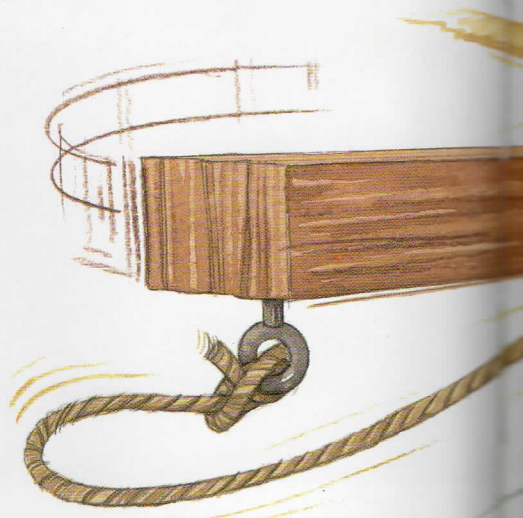
SPIERKRACHT.
Oefenen met zware houten zwaarden maakt je sterk genoeg om met echte wapens te vechten.

VAN JAGEN MET HAVIKEN
leer je om je omgeving in je op te nemen en een goede verkenner te worden.

VERSTAND VAN PAARDEN. Door grote strijdpaarden te voeren en te borstelen, leer je met deze dieren om te gaan.

Kom, jongen. Als je ridder wilt worden, moet je het huis uit.

LEREN VECHTEN.
Vechten met een lans leer je door met een quintain te oefenen. Dit is een paal met een ronddraaiende stok, waaraan een schild en een zandzak zijn vastgemaakt.

Handige hint

Pas op voor pestkoppen! Er zullen meerdere grotere jongens bij jou in het kasteel in opleiding zijn.

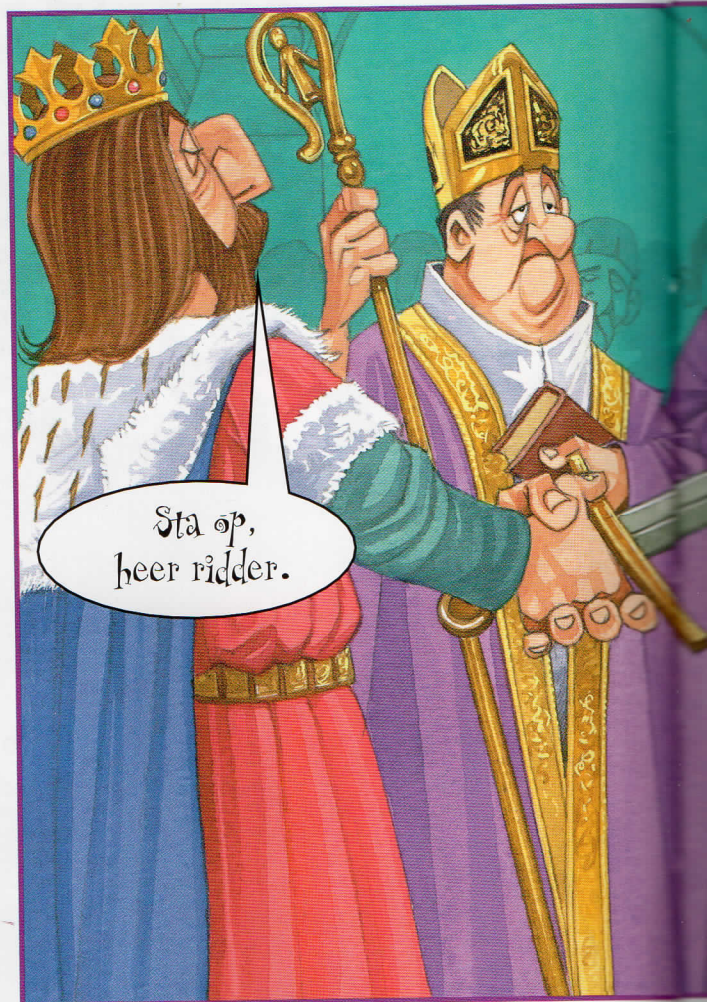

Quintain

Trouw aan je heer

Een ridder moet trouw zijn aan zijn koning of zijn heer. Hij legt zijn eerste en belangrijkste eed van trouw af als hij klaar is met zijn opleiding en tot ridder wordt geslagen. Dit gebeurt meestal rond een leeftijd van 21 jaar. De avond voor de ceremonie neemt hij een bad en trekt hij schone kleren aan. Dan gaat hij naar de kapel van het kasteel om de nacht biddend door te brengen. De volgende ochtend knielt hij voor de koning – of zijn heer – en belooft hij hem trouw te dienen. De koning tikt hem op de schouder en zegt: ‘Sta op, heer ridder’.

HET JUISTE KOSTUUM.
De koning of je heer geeft je een kostuum, dat gemaakt is naar zijn eigen ontwerp (links). Je schildknaap helpt je aankleden.

FAMILIEWAPENS.
Je moet de verschillende familiewapens leren kennen (rechts). Elke adellijke familie heeft een eigen wapen, en er wordt van je verwacht dat je ze allemaal herkent.

Handige hint

Wees voorzichtig als je een banier naar de strijd draagt. Zo ben je een makkelijk doelwit voor de vijand.

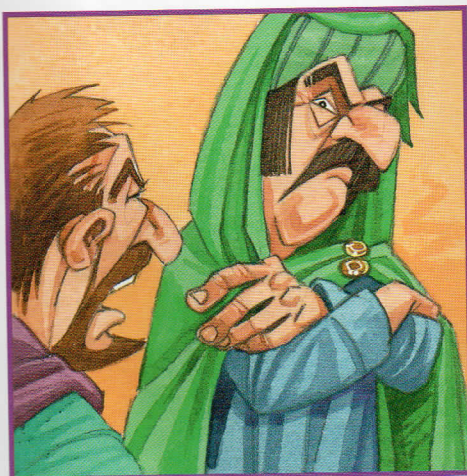
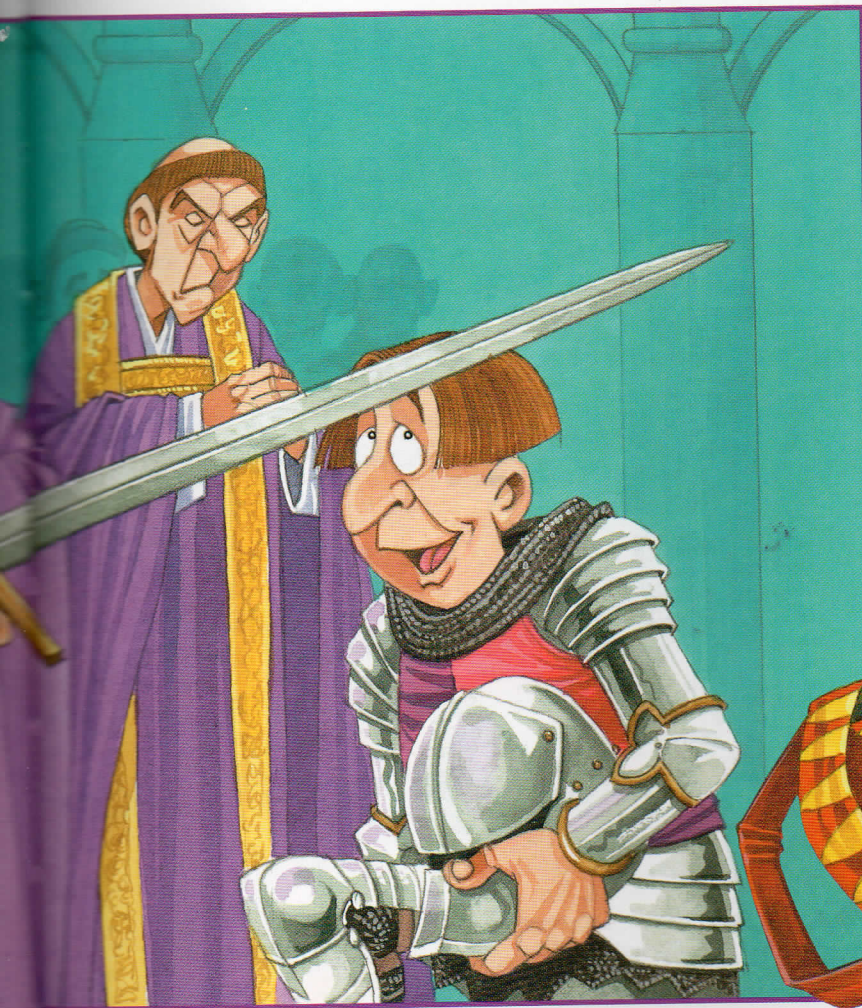

VERDIEN JE SPOREN! Als nieuwe ridder moet je je vaardigheid en je moed op het slagveld bewijzen.

Middeleeuwen noemen dit 'je sporen verdienen'.

Sporen

Alleen ridders vechten te paard en dragen sporen.

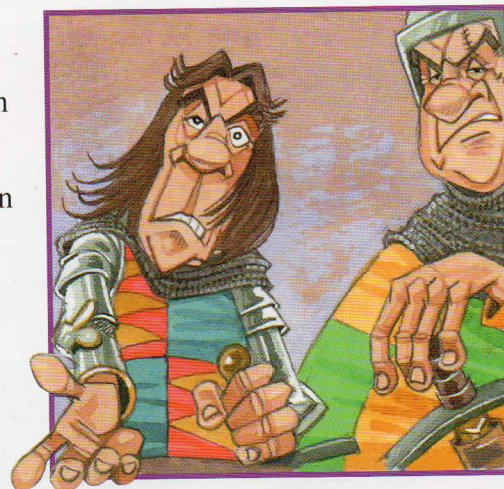

KIES GEEN VERLIEZER!

Je zal veel ruziënde heren ontmoeten (links). Slechts één kan je succes brengen. Als jouw heer aan de verkeerde kant staat, verlies je misschien je leven!

WIL JE BETAALD KRIJGEN OM TE VECHTEN?

Ga dan bij een leger van huursoldaten (rechts). Zij vechten voor iedereen die hen geld geeft.

Het kasteelleven

Kasteelsituaties

Het is niet altijd makkelijk, leuk of comfortabel om in een kasteel te wonen. Hoe ga je om met:

Je hebt altijd in kastelen van andere ridders gewoond. Wil je nu echt een eigen kasteel? Kastelen zijn duur om te bouwen. En het is moeilijk om er een te veroveren! Als je eenmaal een kasteel hebt, moet je het goed onderhouden en door soldaten laten bewaken. Vanbinnen zijn kastelen gezelliger aan het worden dan vroeger. Er zijn kamers voor jou en je gezin, aan de muren hangen kleden en de meeste kamers hebben een haard. Maar in veel kastelen is het 's winters nog steeds koud. En 's zomers stinkt het er vreselijk – vooral als het afval van de toiletten in de kasteelgracht terechtkomt!

ijskoude kantelen;

luidruchtige soldaten in hun barakken;

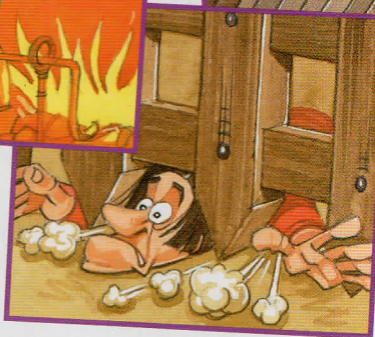
een gloeiendhete keuken;

een onverwacht sluitende ophaalbrug;

een vurige smederij;

een omlaag denderend valhek;

en een sombere kerker?

Handige hint

Dansen houdt
je warm op
koude winter-
avonden!

Brrr...
Mijn vingers zijn
bevroren!

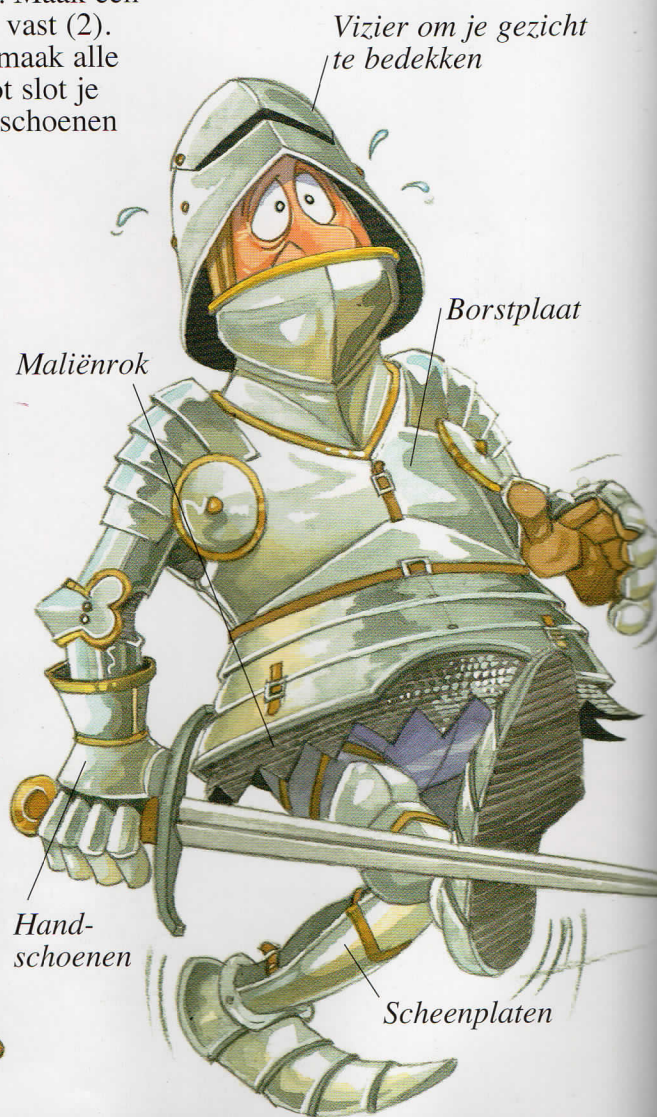
In vol ornaat

Vergeleken met voetsoldaten hebben ridders geluk. Ze hebben een harnas dat hen in de strijd beschermt. Vroeger bestond dit uit maliën (metalen ringetjes), maar nu is het

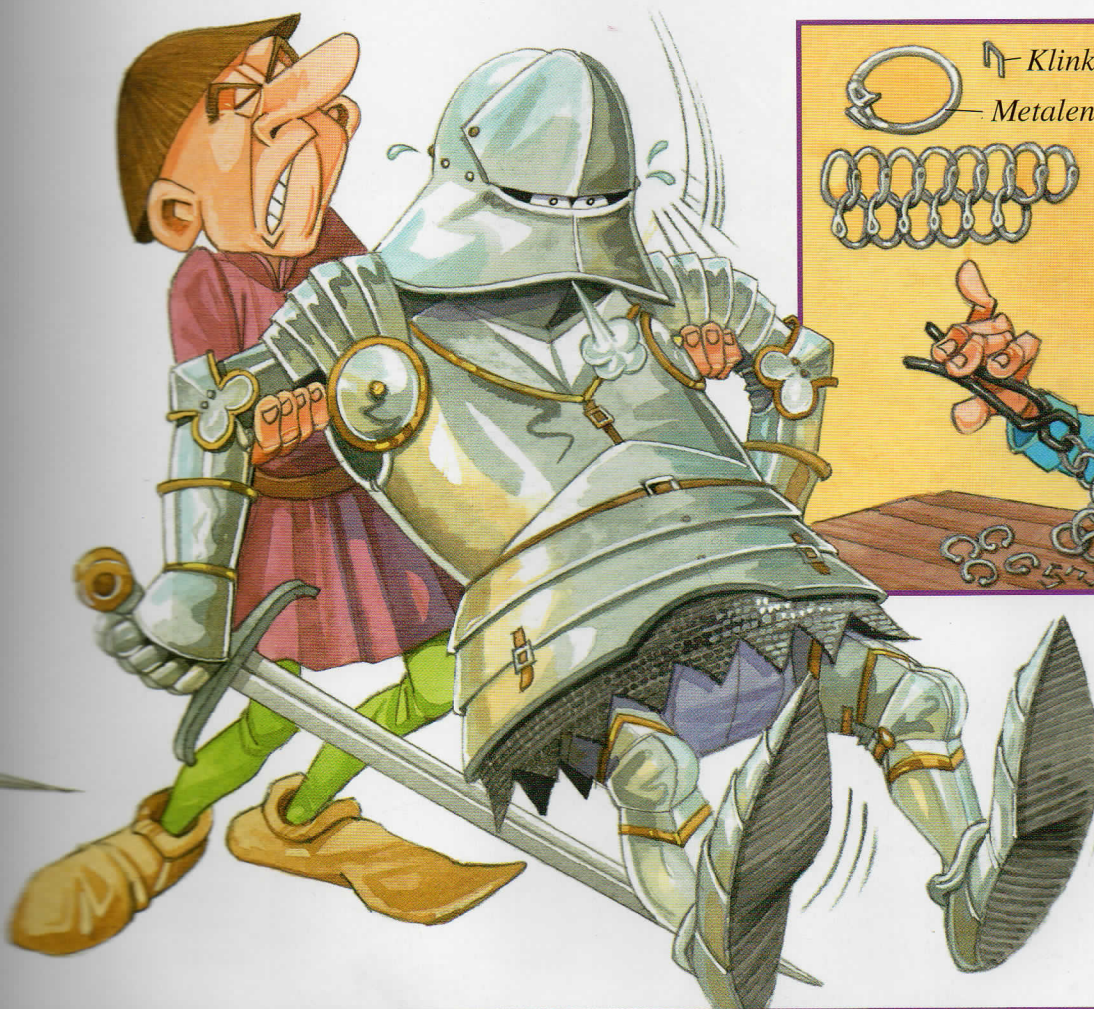
meestal gemaakt van metalen platen die met elkaar verbonden zijn. Zo'n plaatharnas ziet er indrukwekkend uit, maar is heel duur. Als kersverse ridder zal je waarschijnlijk genoeg moeten nemen met afdankertjes van je familie.

GOED GEKLEED. Je hebt hulp nodig van een schildknaap om je harnas aan te trekken. Maak alle losse delen goed vast, anders kunnen de gevolgen rampzalig zijn! Trek eerst een beschermend tuniek

en scheenplaten aan (1). Maak een maliënrrok aan je tuniek vast (2). Trek het harnas aan en maak alle riempjes vast (3). Zet tot slot je helm op en trek je handschoenen aan (4).

Je kunt ook een tweedehands harnas kopen of er een stelen van een gedode ridder! Alle harnassen rammelen, of ze nu oud zijn of nieuw. Een harnas is warm en zwaar om te dragen. Het maakt je traag, je kunt erover struikelen en je kunt je wapens niet goed gebruiken. Bovendien geeft zelfs het beste harnas geen garantie dat je in leven blijft. Tijdens een veldslag zal je altijd voor je leven moeten vechten!

EEN HARNAS VAN MALIËN MAKEN kost heel veel tijd (zie boven). Van metaaldraad worden duizenden ringetjes gemaakt. Deze worden met elkaar verbonden en door klinknagels op hun plaats gehouden. Plaatharnassen zijn sneller te maken.

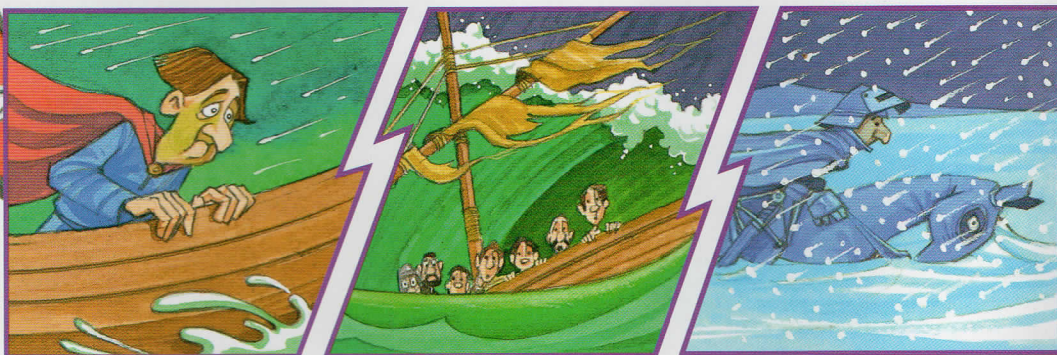

Oef - dat scheelde niets!

Op kruistocht

Sinds 1096 vechten Europese ridders en soldaten, kruisridders genaamd, in het Heilige Land. Dit is het gebied rondom de stad Jeruzalem. Ze willen dit gebied veroveren op de moslims, die het sinds 637 na Chr. in bezit hebben. De meeste kruisridders keren niet terug uit het Heilige Land. Ze sterven onderweg aan ziektes, of worden door moslimsoldaten gedood. Moslimsoldaten vechten op een manier die nieuw is voor de kruisridders. Ze beschieten de kruisridders met pijl-en-boog en galopperen dan weg!

Een gevaarlijke reis naar...

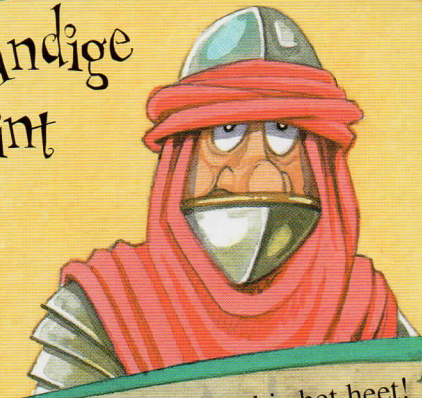
REKEN MAAR DAT JE ZEEZIEK wordt op weg naar het Heilige Land. Vooral als dit je eerste lange zeereis is.

MAAK JE GEEN ZORGEN over schipbreuk. Tijdens elke reis zinken maar een paar schepen!

PAS OP DAT JE NIET INSNEEUWT in de bergen. Graaf jezelf snel uit, anders sterf je van de kou!

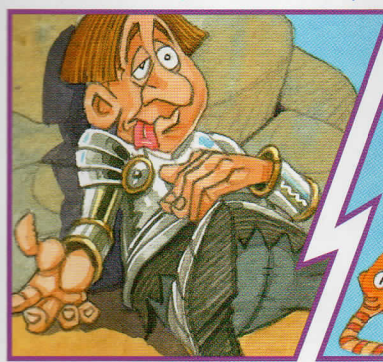

Handige hint

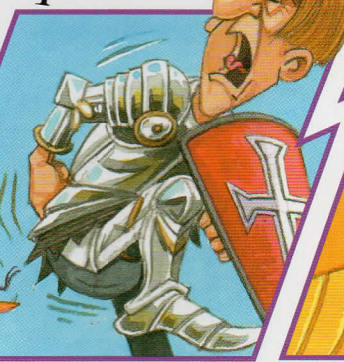

In het Heilige Land is het heet!
Draag net als moslimsoldaten
een losse mantel over je harnas.
Dit zal je koel houden!

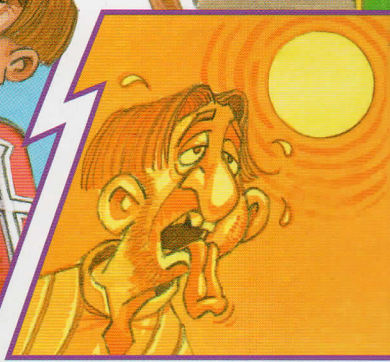
een gevaarlijke plek

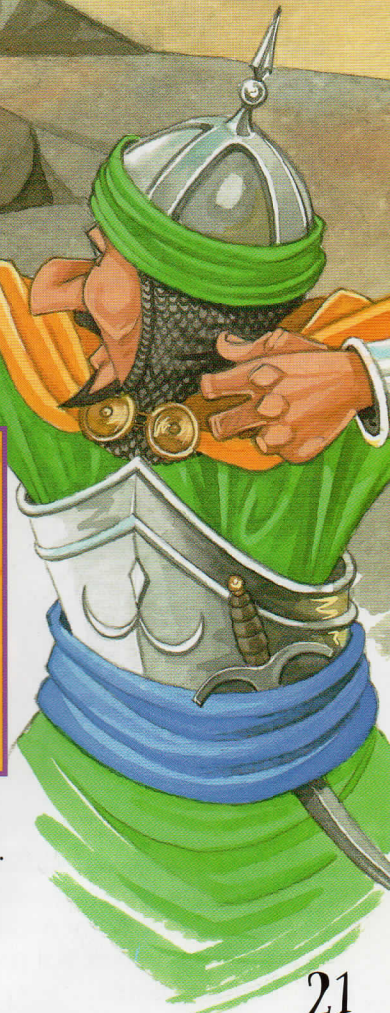
HOUD VLOOIEN UIT
je tent in het Heilige Land. Ze dragen de ziektekiemen die de pest veroorzaken!

BLIJF UIT DE BUURT
van slangen! De meeste hebben geen dodelijk gif, maar hun beet kan heel pijnlijk zijn.

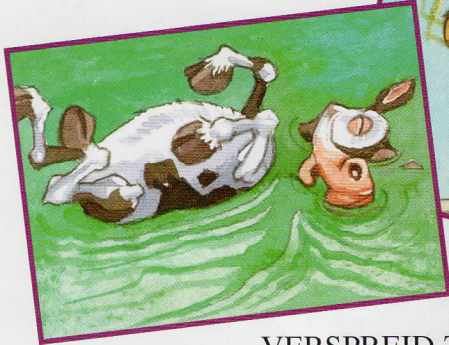
VOORKOM WATERGEBREK
in de woestijn. Neem altijd veel water mee, anders sterf je van de dorst!

Belegering!

Een belegering is soms de enige manier om een kasteel of een ommuurde stad te veroveren. Je hebt geduld nodig – en enorme oorlogswapens – om een belegering met succes uit te voeren. Geef je soldaten opdracht om het kasteel of de stad te omsingelen. Ook moeten ze zorgen dat er niemand binnengaat of vertrekt. Wacht net zolang tot de voorraden voedsel en water op zijn. De inwoners zullen dan van de honger sterven of zich overgeven. Als je heel sluw of wreed bent, kun je buiten de muren gevangenen martelen. Zo maak je de inwoners duidelijk wat er zal gebeuren als ze zich niet overgeven.

Biologische oorlog

VERSPREID ZIEKTES

door het water van de vijand te vervuilen met rottende lichamen van dode dieren. Je kunt ook dode lichamen vol met ziektekiemen over de muren gooien.

EEN STORMDAK (verplaatsbaar schuurtje) geeft bescherming aan soldaten die onder vijandelijke muren graven.

Handige hint

Als je een belegering wilt overleven, geef je dan meteen over. Als het de belegeraars te komen, zal je niet lang leven.

SLINGERBLIJDE. Met dit wapen kunnen stenen over de vijandelijke verdediging worden geslingerd.

Ga door met schieten mannen!
De verdediging houdt het niet lang meer vol.

Een **STORMRAM** bestaat uit een enorme boomstam met een ijzeren uiteinde. Dit wapen is sterk genoeg om door poorten en muren heen te breken.

BELEGERINGSTOREN. Vanaf de bovenkant kunnen soldaten pijlen naar de verdedigers op de kantelen schieten.

LEPELBLIJDE. Deze reusachtige katapult kan enorme keien door de lucht gooien.

Val niet van je paard!

ijn strijdparden (of strijdrossen) zijn de belangrijkste bezittingen van een ridder. Ze worden speciaal voor de strijd gefokt en moeten heel sterk zijn om ridders met hun wapens en harnassen te dragen. Deze paarden worden getraind om te bijten en te trappen. Een goed strijdpard is

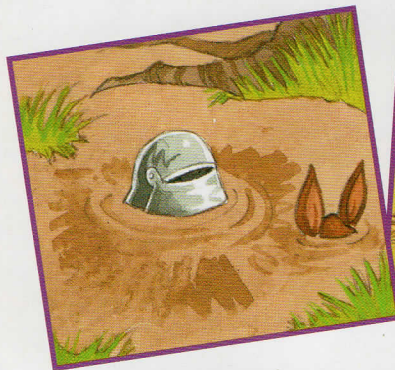
heel duur en je hebt er minstens twee nodig!

Daarnaast hebben ridders pakpaarden nodig om hun spullen te dragen en rijpaarden voor de schildknapen en stalknechten.

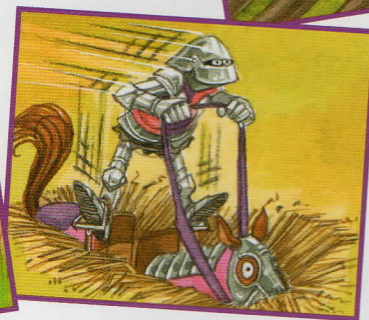
BIJ DE START van de veldslag sta je met je paard naast de andere ridders. Je houdt je lans geveld (horizontaal) langs je zijde. Als je je sporen in de flanken van je paard zet, zal hij op de vijand afstormen!

Pas op voor:

STAKEN! Deze puntige houten stokken worden schuin in de grond gezet en doden veel paarden en hun berijders.

MOERASSEN! Vermijd natte, zompige gebieden waarin jij en je paard vast kunnen komen te zitten.

KUILEN! Je vijanden graven kuilen die ze met bladeren of gras bedekken, zodat jij erin kunt vallen.

AANVALLUH!

Voetangels

VOETANGELS! Deze ijzeren stekels worden over de grond uitgestrooid en dringen in paardenhoeven.

Handige hint

Een diep zadel en lange stijgbeugels maken het makkelijker om op je paard te blijven zitten.

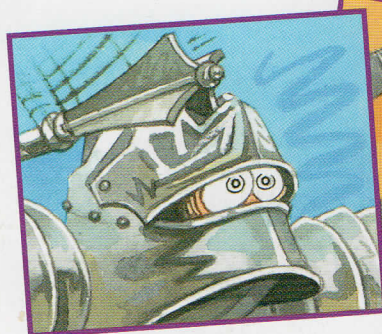
Aaahhh!

Zo veel manieren om te sterven...

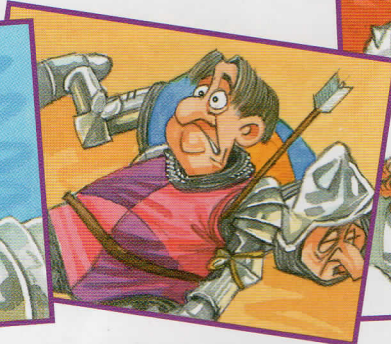
Vanaf het begin van je opleiding tot ridder zal je leven in gevaar zijn. De meeste strijders sterven voordat ze 50 jaar oud zijn. Alle ridders hopen na hun dood herdacht te worden. Vaak laten ze een kunstenaar een levensecht portret van hen maken,

dat wordt opgehangen in de kerk waar ze begraven zullen worden. Ook betalen ze priesters om gebeden te zeggen. En ze geven geld aan liefdadigheid, zodat arme mensen hen met dankbaarheid zullen herdenken. Als je ridder wilt worden, doe dan net als de anderen en bestel meteen een graf!

Doe dit niet:

STERVEN IN DE STRIJD, met veel pijn en omringd door de vijand.

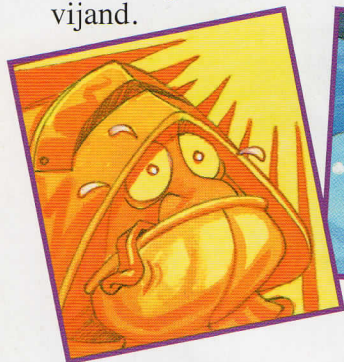
STERVEN AAN JE WONDEN, een ellendige, langzame dood.

STERVEN AAN DE ZIEKTE dysenterie.

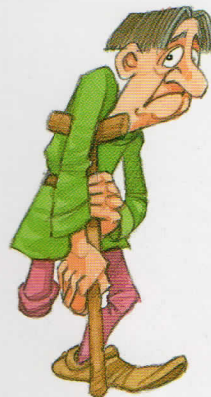
STERVEN IN DE GEVANGENIS, vastgeketend en alleen.

STERVEN AAN EEN ZONNESTEЕК, gekookt in je harnas.

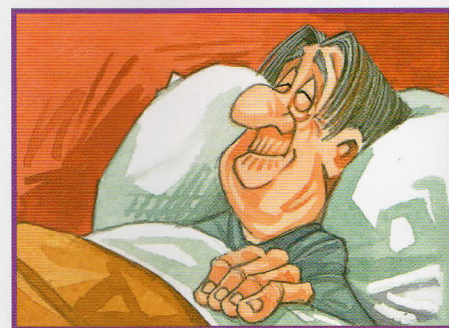

STERVEN DOOR BEVRIEZING, rillend en tot op het bot verkleumd.

ERNSTIG GEWOND RAKEN en de rest van je leven niet meer kunnen werken.

En dit wel:

VREEDZAAM IN JE BED STERVEN. Zo eindigen veel gepensioneerde ridders!

Handige hint

Maak je geen zorgen als je in het buitenland sterft. Je vrienden zullen je lichaam in brandewijn dompelen en naar huis sturen!

Ik hoop dat je mijn mooie gelaatstrekken weet te vangen - ik betaal je er goed voor.

Woordenlijst

Banier Vlag die werd gedragen door een ridder die aanvoerder was van andere ridders.

Bout Korte pijl die door een kruisboog werd afgeschoten.

Dysenterie Besmettelijke ziekte die een verschrikkelijke misselijkheid en diarree veroorzaakt.

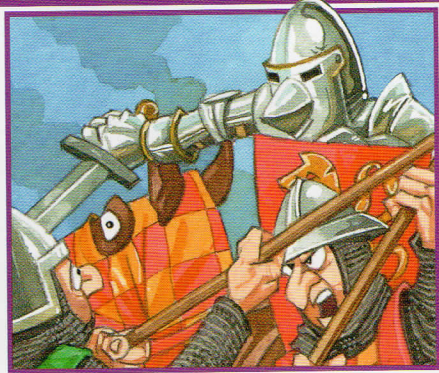
Elite Hier: degenen met de hoogste rang, de besten.

Familiewapen Een teken dat door een ridder werd gedragen – bijvoorbeeld op zijn schild – om te laten zien tot welke adellijke familie hij behoorde.

Genadig Soepel, vergevingsgezind.

Hoffelijk Beleefd en vriendelijk zijn tegen vrouwen.

Hooivork Enorme vork met twee of drie punten aan het uiteinde van een lange steel. Boeren gebruiken een hooivork om hooi te verplaatsen.

Huursoldaat Soldaat die vocht voor iedereen die hem betaalde.

Kantelen De bovenkant van een stads- of kasteelmuur met afwisselend hoge en lage delen.

Kruistocht Grote, militaire tocht waarin westerse christenen probeerden het Heilige Land te bevrijden uit handen van de moslims.

Mantel Lang, los gewaad dat over een harnas werd gedragen. Vaak versierd met het familiewapen van een ridder.

Nationaal Iets wat nationaal is, geldt voor het hele land.

Page Jongen die als bediende in het huis van een adellijke familie werkte en opgeleid werd om schildknaap te worden.

Pest Dodelijke ziekte, veroorzaakt door bacteriën die werden overgedragen door vlooien die van ratten oversprongen op mensen. De pest werd ook wel de Zwarte Dood genoemd.

Plaatharnas Harnas dat bestond uit stukken metaal die aan elkaar waren vastgemaakt.

Quintain Apparaat dat werd gebruikt om ridders te leren vechten met een lans. Het bestond uit een paal met een ronddraaiende stok, waaraan een schild en een zwaar gewicht, zoals een zandzak, waren vastgemaakt.

Ridderslag Tik op de schouder met een zwaard. Het maakte deel uit van de ceremonie van het ridder worden.

Schildknaap Jongen die als persoonlijke assistent van een ridder werkte en opgeleid werd om ridder te worden.

Spies Lange stok met een scherpe metalen punt.

Sporen Hier: scherpe stekels, vastgemaakt aan het schoeisel van een ridder. De sporen werden in de zijden van een paard geduwd om hem sneller te laten rennen.

Toernooi Wedstrijd waarin ridders voor de lol met elkaar streden en oefenden voor oorlogen.

Valhek Hekwerk met scherpe punten dat omlaag kon vallen om de toegang tot een stads- of kasteelpoort af te sluiten.

Voetangels Scherpe, metalen stekels die op de grond werden uitgestrooid om paarden te verwonden, zodat ze niet verder konden lopen.

Vroom Gelovig.

Vrijgevig Gul.

